

15. Az Ön üzemében az utóbbi hónapban három baleset is történt. Ennek kapcsán elemezze munkatársaival a mellékelt baleseti jegyzőkönyvek alapján a balesetek okait és megelőzésük lehetőségét! Térjen ki a leggyakrabban előforduló sérülések ellátására is!

- A munkabaleset fogalma
- A balesetek okai a jegyzőkönyvek alapján
- A megelőzés lehetőségei
- A leggyakoribb sérülések ellátása
  - sav- és lúgmarás
  - mérgező gázok
  - maró anyag bőrre, szembe kerülése
  - mechanikai sérülés

Melléklet: baleseti jegyzőkönyvek

Munkahelyi balesetek

Baleset az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be, és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetve halált okoz.

A baleset bekövetkezése mindig valamilyen folyamat eredménye. A folyamatot rendszerint a **veszélyforrás** jelenléte vagy használata indítja el.

Ha a sérült tudatosan (valamilyen előny érdekében) károsítja szervezetét, nem balesetet, hanem öncsonkítást okoz, és ekkor kártalanítás helyett büntetés a következmény.

A baleset meghatározó elemei:

- külső hatás (munkakörnyezet, szerszám, gép stb.)
- a sérült akaratából függetlenül bekövetkező esemény,
- az esemény bekövetkeztének időtartama, pl. hirtelen vagy rövid idő alatt bekövetkezik be (az egészségkárosodás folyamatosan alakul ki, pl. sugárzás, hő, zaj hatására).

Munkabaleset az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy a-zal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától, valamint a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.

A munkáltató köteles haladéktalanul kivizsgálni a munkaképtelenséget okozó munkabalesetet. A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset, ha a munkavállaló a foglalkozás körében végzett, munkához kapcsolódó közlekedés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a munkáltató által nyújtott egyéb szolgáltatás stb. igénybevétele során éri.

Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek (munkabalesetnek) az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművel történt.

A munkabalesetek közül kiemelt jelentőségű a **súlyos munkabaleset**. Súlyos az a munkabaleset, amely

- a sérült halálát, magzata vagy újszülöttjének halálát, önálló életvezetését gátló maradandó károsodását okozza. Halálos munkabaleset az a baleset is, amelynek bekövetkezéséről számított egy éven belül a sérült – orvosi szakvélemény szerint – a balesettel összefüggésben életét veszítette,
- valamely érzékszerv (vagy érzékelőképesség) és a reprodukciós képesség elvesztését, illetve jelentős mértékű károsodását okozta,
- orvosi vélemény szerint életveszélyes sérülést, egészségkárosodást okozott,

- súlyos csonkulást, hüvelykujj vagy kéz, láb két vagy több ujjja nagyobb részének elvesztését (továbbá ennél súlyosabb esetek) okozta,
- a beszélőképesség elvesztését vagy feltűnő eltorzulást, bénulást, illetve elmezavart okozott.

A munkabalesetek bejelentése, nyilvántartása és kivizsgálása

A munkabalesetet és a foglalkozási megbetegedést be kell jelenteni, ki kell vizsgálni és nyilvántartásba kell venni. A cél egyértelműen az, hogy az ok-okozati összefüggéseket felderítsük, a hasonló eseteket megelőzzük. Elég egy rossz mozdulat és már be is következett a baleset. Törekvésünk az legyen, hogy az összes veszélyhelyzetet, veszélyforrást felszámoljuk!

A munkabaleset bejelentése

A sérült, illetve a balesetet észlelő személy köteles a balesetet a munkát közvetlenül irányító személynek haladéktalanul jelenteni. A munkáltatónak minden bejelentett, illetve tudomására jutott balesetről meg kell állapítania, hogy munkabalesetnek tekinti-e. Ha nem tekinti munkabalesetnek, akkor erről és a jogorvoslat lehetőségéről a sérültet, halálos baleset esetén a hozzátartozót értesíteni kell.

A súlyos munkabalesetet a munkáltatónak – telefonon, faxon, személyesen – azonnal be kell jelentenie a rendelkezésre álló adatok közlésével az *Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelet* (OMMF) baleset szerint illetékes területi szervének.

A munkabaleset nyilvántartása

A munkáltató minden munkabalesetet köteles nyilvántartásba venni. A munkabaleseti nyilvántartás a következő adatokat tartalmazza:

- a sérült személyes adatait (név, születési hely, idő, anyja neve),
- a munkabaleset számát (minden évben 1-es sorszámmal kezdve),
- a sérült munkakörét,
- a sérülés időpontját, helyszínét, jellegét,
- a sérült ellátására tett intézkedést,
- azt, hogy a sérült folytatta-e a munkáját.

A munkabaleseti nyilvántartást a munkáltató székhelyén vagy a munkáltató nyilvántartást vezető szervezeténél összesítve és minden területileg elkülönült szervezeti egységénél külön-külön vezetni kell. A több telephellyel rendelkező munkáltatónak a munkabaleseti nyilvántartást egyértelműen úgy kell vezetnie, hogy a központi nyilvántartás tükrözze a munkabalesetek azonosításának lehetőségét időpont és hely szerint. A munkabaleset dokumentációját a munkabaleseti nyilvántartásban szereplő sorszámmal kell ellátni, s a munkabaleseti jegyzőkönyvön is fel kell tüntetni.

A munkabaleset kivizsgálása

A munkabaleset vizsgálatakor az esemény területén és idejében fel kell tárni a veszélyes cselekedeteket, amelyeknek hatásuk lehetett a sérülést kiváltó folyamat beindulásában. A munkabaleset kivizsgálása során helyszíni szemlét kell tartani és eredményét a szükséges mértékben rögzíteni kell. A munkabalesetről információval rendelkező személyeket meg kell hallgatni. Ezek lehetnek a sérült, a balesetet okozó személy, szemtanúk stb.

A kivizsgálás során meg kell állapítani

- a létesítmények, gépek, berendezések, szerszámok biztonsági állapotát, s a vonatkozó előírások meglétét,
- az egyéni és a kollektív védőeszközök meglétét, a használatukra vonatkozó előírások érvényesülését,

- a környezeti tényezők hatását,
- a munkaszervezés, a belső ellenőrzés, irányítás rendszerét, az ergonómia érvényesülését a munkakörnyezetben,
- a balesetet kiváltó okot, okokat minden tényező hatásának tételes vizsgálatával,
- hogyan lehetett volna elkerülni a balesetet.

A munkabaleset vizsgálatának megállapításait olyan részletességgel kell rögzíteni, hogy az így készült dokumentumok alkalmasak legyenek a baleset okainak megállapítására és a megállapított összefüggések, körülmények tényszerű alátámasztására. A munkabaleset bekövetkeztétől számított 3 év után a munkáltató nem köteles a munkabalesetet bejelenteni, kivizsgálni és nyilvántartásba venni. A munkáltató köteles a kivizsgálás befejezésekor, de legkésőbb a tárgyhót követő hónap 8. napjáig megküldeni a jegyzőkönyvet

- a sérültnek, halála esetén a közvetlen hozzátartozójának,
- az OMMF baleset helyszíne szerint illetékes területi szervének akkor, ha a munkabaleset halált, illetve három napot meghaladó keresőképtelenséget okoz,
- külföldi kiküldetés, külszolgálat esetén a magyarországi székhelyű munkáltató magyar munkavállalójának a munkabalesetről az OMMF területi szervének,
- a társadalombiztosítási kifizetőhelynek, ennek hiányában az egészségbiztosítási pénztárnak.

Az egészséges és biztonságos munkavégzés körülményeit elsősorban a műszaki és szervezési intézkedésekkel kell megteremteni. A munkaeszközöket, a technológiát úgy kell megválasztani és használni, hogy a dolgozó számára balesetveszélyt ne jelentsenek, egészségi ártalmakat ne okozzanak. A gépek, berendezések biztonságtechnikájánál meghatároztuk azokat a műszaki követelményeket, amelyek a biztonságos üzemeltetéshez szükségesek. Ha a teljes körű biztonságot nem tudjuk műszaki védelemmel megoldani, akkor a munkavégzés során személyi védőeszközöket, védőfelszereléseket kell alkalmaznunk.

Elsősegélynyújtás

A munkavégzés során mindenkit érhet sérülés, még a szabályok betartása mellett is, pl. a köszőrűkorong robbanásakor, ami előre nem érzékelhető folyamat, és így a sérülés szinte elkerülhetetlen. A legtöbb balesetből származó sérülés nem súlyos és egyszerűen kezelhető. Ennek ellenére fel kell készülni a komolyabb balesetek ellátására is, amikor az emberi élet is veszélybe kerülhet. Szükség esetén mindenki köteles elsősegélyt nyújtani, ezért meg kell szerezni az ehhez szükséges ismereteket. Ha sikerül tudatosítanunk, hogy saját életünk is más emberek hozzáállásától függhet, akkor nagyobb felelőséggel sajátítjuk el az elsősegélynyújtási ismereteket. A szakszerűtlen beavatkozás ugyanis súlyos károkat okozhat.

Az elsősegélynyújtás általános szabályai a következők:

- Őrizzük meg nyugalmunkat, fellépésünk legyen határozott, de sietség nélkül nyújtunk segítséget!
- Intézkedjünk a segélykérésről (hívjunk orvost vagy a mentőket)!
- Tudjuk meg, mi történt anélkül, hogy önmagunkat veszélyeztetnénk!
- Cselekedjünk gyorsan, a sérültet óvjuk a további veszélyektől!
- Biztosítsuk a sérült számára a megfelelő testhelyzetet (fektessük vagy ültessük le), a friss levegőt (eszméletlen beteget oldalfekvésbe kell helyezni)!
- Csak a legszükségesebb beavatkozást nyújtjuk (az erős vérzést, amilyen gyorsan csak lehet, csillapítani kell, az égési sérültet azonnal kezelni kell)!
- Lehetőleg a mentőláda tartalmát használjuk!
- Ügyeljünk a sokk minden jelére!

- Bánjunk emberségesen a sérülttel!
- A baleset helyszínét lehetőség szerint ne változtassuk meg!
- Mindig készítsünk feljegyzést az elsősegélynyújtásról!
- Az elsősegélynyújtást követően juttassuk a sérültet orvoshoz!

A munkavégzés során a leggyakoribb sérülések a bőrfelületen keletkezett sebek, a törések, az égés, az áramütés, a mérgezés, a veszélyes anyagok érintése vagy belégzése. Rosszullét esetén is lehet szükség elsősegélynyújtásra.

Veszélyes anyagok okozta sérülések

A veszélyes anyagokkal való érintkezés hatására a szervezetben elváltozások következnek be. A veszélyes anyagok szándékosan (öngyilkosság) és nem szándékosan, valamilyen baleset vagy gondatlanság során jutnak a szervezetbe. A veszélyes anyag bejuthat a szájon át, a légutakon keresztül és a bőrfelületen felszívódva. Ezek ismeretében az elsősegélynyújtó feladata a következő:

- A veszélyes anyag bejutásának megakadályozása, a ruházat eltávolítása, illetve a sérült eltávolítása a veszélyes környezetből.
- A felszívódás megakadályozása
  - bőrön át felszívódó veszélyes anyag esetén a bőr bőséges szappanos vizes lemosásával,
  - szájon át bekerült veszélyes anyag esetén az eszméleténél lévő beteg hánytatásával. (Eszméletlen beteget tilos hánytatni!) Azonnal hánytatni a beteget úgy kell, hogy a garatját ujjunkkal ingereljük, vagy sós meleg vizet itatunk vele. Légutakon felszívódó gázmérgezéskor (CO) vigyük friss levegőre a beteget!
  - Amennyiben sav vagy lúg kerül a bőrre, úgy először azt egy száraz ronggyal felitatjuk, majd bő vízzel lemosuk. Ha a szájba kerül, azt ki kell köpetni és bő vizes öblítés szükséges. Gyomorba kerülve tilos hánytatni! Sav esetén MgO pépet kell etetni és azonnal orvoshoz kell fordulni!
- A keringés és a légzés helyreállítása. Ha a beteg eszméletlen, légútjait megtisztítjuk és stabil oldalfekvésbe helyezük. Amennyiben a légzés leállt, befúvásos lélegeztetést alkalmazhatunk.

FOKOZOTTAN ÜGYELJÜNK arra, hogy az elsősegélynyújtás során a veszélyes anyaggal (gázzal) ne érintkezzünk!

Idegen test a légutakban, a szemben

Az orr a légutak első állomása, amelyen keresztül a belélegzett levegő a tüdőhólyagocskákig eljut, a belélegzett levegő szennyeződéseit az orrbemeneten található szőrszálak kiszűrik. A légutakba kerülő szennyeződések bejutását alakjuk és méretük határozza meg.

A *garatba jutó idegen test* a légutakat elzárhatja, a légzés nehezebbé válik és végső esetben meg is szűnhet. (Kialakulhat a klinikai halál állapota.)

Az elsősegélynyújtó feladata:

- a helyzet felismerése után az idegen test eltávolítása az orr- és szájüregből,
- ha ez nem sikerül, erőteljes ütést kell mérni a hátra, a lapockacsontok közötti területre,
- ha ez is eredménytelen, akkor a beteget hátulról át kell karolni és kissé felfele ható erővel magunk felé rántani (Heimlich-féle műfogás). Ilyenkor a tüdőből gyorsan kiáramló levegő kilökheti az idegen testet.

A *szembe kerülő idegen testet* – ha az por, fém, fa – a könny ki tudja mosni és vízzel is lehet segíteni. Ha az idegen test látható, tiszta zsebkendővel meg lehet próbálni kitörölni, ha nem

sikerül, orvoshoz kell fordulni. A csiszolás, marás, esztergálás során apró szilánkok csapódhatnak a szembe. A szaruhártya azonnal záródik és a sérült maga talán nem is észleli a sérülést. Ha a szem kivörösödik, kössük be mindkét szemet és haladéktalanul vigyük orvoshoz a sérültet! A veszélyes anyagok esetén gyorsan kell cselekedni. A szemhéj ilyenkor görcsösen összezáródik, amit fel kell tární és bőséges vízzel ki kell mosni. Steril kötés után azonnal orvoshoz kell fordulni.

Elsősegélynyújtás mechanikai sérülések esetén

Mozgás során külső erőhatás következtében az ízületekben és a csontokon sérülések keletkezhetnek. Az ízületekben rándulás, a csontokon nyílt vagy zárt törés jöhet létre.

A *húzódás*, a *rándulás*, a *ficam* az ízületek és a velük összeköttetésben álló izmok, inak, szalagok sérülése. Ha az izmok, szalagok az erőhatásra megnyúlnak, húzódról, ha az ízületi tok és szalag megnyúlik vagy elszakad, de eredeti helyzetbe visszatér, rándulásról, ha más helyzetben rögzül, ficamról beszélünk. Fájdalom, duzzanat és mozgáskorlátozottság alapján ismerhetjük fel.

A sérült ízületet ne terheljük, és ne mozgassuk, helyezzük nyugalomba, rögzítsük! A rögzítés („felpóckolás”, sín) után a hideg borogatás csökkenti a duzzanatot és a fájdalmat. Az ízület a keletkezett vérömleny miatt elszíneződhet. A sérült ellátása után orvosi ellenőrzésre van szükség.

Törések esetén az elsősegélynyújtó feladata a törés keletkezési helyének (pl. végtagok, koponya, gerinc vagy medence) megállapítása. Zárt törés esetén a bőrfelület ép a törés környékén. Nyílt törés esetén seb keletkezik (vérzés), ezért ennek ellátása elsődleges.

A *végtagok törése* laikus számára nem mindig ismerhető fel, ugyanis a beteg gyakran még tudja mozgatni törött végtagjait. De fennáll a törés gyanúja, ha a beteg fájdalomra panaszkodik, a testrészen deformáció lép fel, és a sérült végtagot nehezen, vagy egyáltalán nem tudja mozgatni.

Az elsősegélynyújtó legfontosabb feladata a sérült nyugalomba helyezése és a törött végtag rögzítése. A törött felső végtagot sínbe kell tenni és kendővel átkötve rögzíteni. A törött alsó végtagot is sínbe tesszük és nyugalmi helyzete végett az ép végtaghoz rögzítjük. A sánt lehetőségek szerint alakítsuk a végtaghoz, gondosan párnázzuk ki, hogy ne tudjon elmozdulni. Figyeljünk arra, hogy a vérkeringést ne szorítsuk el! Minden esetben orvosi ellátásra van szükség.

A *bordatörés* jellemzője, hogy a beteg belégzéskor szúró fájdalmat érez (kapkodva veszi a levegőt). A beteget fél ülő helyzetbe hozzuk, ruházatát oldjuk. A légzését állandóan ellenőrzük, és figyelni kell a sokk kialakulására.

A *gerincsérülés* felismerése nehéz, csak a baleset körülményei és a beteg gerinc körüli fájdalmi alapján lehetséges. Ha a beteg a karját vagy a kezét nem tudja mozgatni, valószínű a nyakcsigolya-sérülés, ha a karok és a lábujjak nem mozognak, akkor az ágyécsigolya-sérülés. Azonnal értesítsük az orvost! A beteget mozgatni nem szabad, mert az gerincvelő-sérüléssel járhat. Az elsősegélynyújtó feladata a beteg megnyugtatása, a légzés figyelése.

A *medencesérülésre* csak következtetni tudunk, ha az alsó végtag mozgatása fájdalommal jár a medence területén. A térdeket felhúzott helyzetben kell tartani és a medencét mindkét oldalról meg kell támasztani a szakember érkezéséig.